MANDATUL REPREZENTATIV – ÎMPUTERNICIRE POLITICO-JURIDICĂ ÎNTRU EXERCITAREA SUVERANITĂȚII NAȚIONALE

Alexandru ARSENI,
doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM)
Grigore VIERU,
doctorand (USM)

This scientific article is devoted to all aspects that pertain to the representative mandate of a parliamentary state. The representative mandate is a politico-judicial endowment of power gained through a ballot of the electoral body by an act of free, universal and secret vote, with the objective of exercising a country's national sovereignty within which those endowments of power are established by the law.

The representative mandate, being allocated with specific attributes, is essentially different from the characteristics of private law, and the difference can be acknowledged by looking at characteristics such as: generality, collectivity, independence, inmovability, constitutional protection.

The representative mandate assigns the deputy with a special statute for the duration of exercising the sovereignty given to the deputy by the established law through the will of the people. This special statue grants the deputies a very specific number of rights and duties, which are established to protect the deputies against any interferences that could have an effect to their mission of exercising the people's sovereignty.

Keywords: mandate; mandatee; mandator; imperative mandate; representative mandate; national sovereignty; electoral body; generality; colectivity; independence; inmovability; constitutional protection; incompatibility; immunity; attributions; compensations.

Adnotare. În textul articolului de față vom prezenta o analiză a mandatului reprezentativ care este o împuternicire politico-juridică întru exercitarea suveranității naționale, acordată de către corpul electoral persoanelor propulsate de către entități politice. Astfel că națiunea este reprezentată de către deputați, mandatul acestora conținând trăsături specifice, precum: generalitatea, colectivitatea, independența, irevocabilitatea și protecția constituțională.

Pentru efecturea acestui studiu, au fost utilizate operele autorilor: autohtoni – T. Cârnaț, V. Popa, I. Guceac; români – D.C. Dănișor, I. Deleanu, Gh. Iancu, I. Muraru; francezi – P. Avril, J. Gicquel, M. Prelot ș.a.

În realizarea scopului propus, am urmărit aceste obiective: definirea mandatului parlamentar, identificarea trăsăturilor mandatului parlamentar (în comparație cu cel din dreptul privat.

Scurt istoric. Noțiunea de „mandat" este o creație antică. De o manieră generală, în dreptul antic, actul îndeplinit de mandatar pentru mandant poate să țină loc de administrarea patrimoniului, dar nu se rezumă doar la aceasta, putând ține de un fapt juridic oarecare [1].

Apariția noțiunii de mandat în dreptul public a luat naștere pe timpurile jurisconsulților romani în dreptul pretorian, fără a se ține cont de trăsăturile și noțiunea dată mandatului de dreptul privat antic.

Reglementări. În continuare, vom prezenta legislația contemporană care reglementează caracteristicile mandatului parlamentar (mandatului public) și sunt cuprinse de următoarele acte legislative:

1. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994 [2].
2. Codul electoral adoptat prin Legea Republicii Moldova nr. 13 din 21 noiembrie 1997 [3].
3. Regulamentul Parlamentului adoptat prin Legea Republicii Moldova nr.797 din 02 aprilie 1996 [4].
4. Legea despre statutul deputatului în Parlament nr.39-XIII din 07 aprilie 1994 [5].

Concept doctrinar – definiție. Mandatul parlamentar nu este definit nici de Constituție, nici de Codul electoral, nici de Legea cu privire la statutul deputatului și nici de Regulamentul Parlamentului. Această ocupație i-a revenit doctrinei dreptului constituțional care folosind elementele caracteristice ale mandatului parlamentar a dat naștere definiției acestuia.

Conform dreptului privat, „mandatul este un contract prin care o persoană mandatar se obligă să încheie acte juridice pe seama altei persoane numite mandant, care îi dă această împuternicire și pe care îl reprezintă" [6].

Totodată, termenul mandat are originile în limba latină, *mandatum* – cu semnificația de „ceea ce este încredințat, indicat, ordonat" [7]. Pornind de la genul proxim, prin noțiunea mandat se subînțelege o împuternicire data unei persoane de către alta pentru a-i reprezenta interesele [8].

Astfel mandatul parlamentar se materializează și el ca mandatul de drept privat printr-o împuternicire de a reprezenta. Dar suntem obligați să facem distincția că mandatul parlamentar nu intervine în sfera raporturilor juridice civile, că nu rezultă dintr-un contract, ci dintr-o manifestare de voință colectivă a unui subiect determinat, și anume, corpul electoral, făcută în scopul de a produce un efect de drept constituțional [9].

Corpul electoral manifestându-și voința își deleagă mandatul doctrinei constituționale care în urma unui scrutin își aleg reprezentanții, atribuindu-le mandatul parlamentar care are un conținut de mare generalitate și exprimă relația parlamentului cu toată națiunea – ca o entitate colectivă și abstractă, dar nu numai cu o circumscripție electorală [10].

Mandatul parlamentar este definit de doctrina autohtonă ca o „împuternicire dată de către popor unor persoane în scopul de a-l reprezenta în procesul exercitării puterii de stat, împuternicire care se transformă într-o funcție sau demnitate publică electivă, nomina-

tivă, înzestrată cu anumite competențe și garanții pentru participarea efectivă la libera exercitare a funcțiilor Parlamentului, ca autoritate reprezentativă a poporului" [11].

Doctrina formulată susține că mandatul parlamentar este o demnitate publică rezultată din manifestarea de voință a corpului electoral în scopul exercitării prin reprezentare a suveranității naționale în baza împuternicirilor stabilite prin Constituție și legi în spiritul democrației și al statului de drept [12].

Un alt doctrinar autohton consideră că mandatul parlamentar este „o împuternicire dată de către popor unor persoane în scopul de a-i reprezenta în procesul exercitării puterii de stat, împuternicire care se transformă într-o funcție sau demnitate publică electivă, nominativă înzestrată cu anumite competențe și garanții pentru participarea efectivă la libera exercitare a funcțiilor Parlamentului ca autoritate reprezentativă a poporului" [13].

Într-o altă viziune doctrinarul Iancu Gheorghe consideră mandatul parlamentar „drept un mijloc intermediar între popor ca deținător al suveranității naționale și reprezentanții acestuia în organul legislativ al statului, rezultând, din alegeri, al cărui conținut este determinat de normele de drept constituțional" [14].

Totodată, doctrina mai definește mandatul parlamentar ca „un mijloc intermediar între popor ca deținător al suveranității naționale și reprezentanții acestuia în organul legislativ al statului, rezultând de regulă din alegeri, al cărui conținut este determinat de normele de drept constituțional" [15].

În doctrina occidentală, mandatul parlamentar este văzut ca „o funcție publică cu care membrii adunărilor (Camerelor) parlamentare sunt învestiți prin alegere, funcție al cărei conținut este determinat prin Constituție și în virtutea căreia fiecare parlamentar, reprezentând națiunea concură la exercițiul suveranității naționale" [16].

Articolul 60 al Constituției definește că Parlamentul este organul reprezentativ suprem, astfel el reprezintă voința generală a corpului electoral (poporul) și, totodată, poporul ca unicul deținător al suveranității (art.2 al Constituției) îi deleagă această competență organului reprezentativ suprem pentru exercitarea acesteia în mod direct și în formele stabilite de Constituție.

Constituția Republicii Moldova în art. 68 alin.(1) și (2), și Legea despre statutul deputatului în Parlament, nr.39-XIII din 07.04.1994, și art.2 alin. (1)-(3) concretizează că „deputatul este persoană oficială și reprezentant al puterii legislative supreme, în exercitarea mandatului, deputații sunt în serviciul poporului" și că „orice mandat imperativ este nul" [17]. Analizând textul constituțional precum și textul din Legea despre statutul deputatului, rezultă că mandatul reprezentativ îi angajează pe deputați în serviciul întregului popor și nu pot acționa într-o anumită problemă concretă numai printr-un anumit mod, adică prin care au fost învestiți. Astfel deputații în exercitarea funcției se bucură de un grad sporit de autonomie garantat de Constituție și de legile Republicii Moldova.

Deci se poate concluziona că mandatul parlamentar nu este un mandat „imperativ" și este un mandat de natură constituțională cu caracter general și care interzice crearea unei legături între mandatar și structura care îl propulsează în organul reprezentativ suprem.

Astfel putem relata că mandatul parlamentar este produsul rezultat din alegeri și, totodată, reprezintă exteriorizarea opțiunii politice la care aderă națiunea în momentul acordării votului de încredere programului creat de entitatea politică, care, la rândul său, propulsează candidații săi pentru exercitarea încrederii acordate de către corpul electoral în numele întregii circumscripții electorale, pentru exercitarea atribuțiilor în organul reprezentativ legislativ și suprem.

Trăsăturile mandatului parlamentar (în comparație cu cel din dreptul privat). Așadar, mandatul de drept privat prezintă următoarele trăsături:

– determinarea mandantului – rezultă că este persoana (mandant) care împuternicește o altă persoană (mandatar) în nume propriu anumite acte juridice;

– *intuitu personae* – reprezintă alegerea unei anumite persoane (mandatar) pentru încheierea actelor juridice în numele mandantului, pentru calitățile care îi sunt reprezentative mandatarului (încredere, competență, etc.);

– imperativitatea – se înțelege situația prin care mandatarul este obligat să respecte strict indicația mandantului;

– revocabilitatea – mandatul poate fi revocat în orice moment, atunci când mandantul socoate că mandatarul nu-și îndeplinește obligațiile; mandatul poate fi revocat în orice moment, atunci când mandantul socoate că mandatarul nu-și îndeplinește obligațiile;

– substituirea – în unele cazuri mandatarul are dreptul să cedeze, care sa-i reprezinte interesele mandantului.

Mandatul de drept public se diferențiază de mandatul de drept privat, astfel vom prezenta în continuare trăsăturile acestui tip:

– determinarea mandantului – în dreptul public este imposibilă determinarea mandantului pe motiv că mandatarul obține atribuțiile sale de reprezentant al națiunii prin intermediul alegerilor exercitate de către popor;

– *intuitu personae* – mandatul de drept public nu mai prezintă caracteristica de *intuitu personae,* pentru că alegătorii nu mai acordă mandatul în considerarea unei persoane, ci în considerarea unei doctrine partizane pe care acesta o încadrează [18].

– imperativitatea – mandatarii publici nu sunt legați de alegătorii prin rezolvarea problemelor în modul care au fost învestiți în exercitarea atribuțiilor mandatului public, ei sunt liberi de a rezolva problemele apărute fără validarea acțiunilor lor de către mandanți, astfel se dă naștere unui mandat general;

– revocabilitatea – este irevocabil, fiind dat de către popor reprezentanților pe un anumit termen, această trăsătură a mandatului reprezentativ are la bază interzicerea mandatului imperativ [19].

– substituirea – nu este posibilă în cazul dreptului public, aceasta se bazează pe principiul *delegat potestas non delegatur* – puterea delegată mandatarului nu poate fi redelegată, aceasta fiind un principiu fundamental al dreptului public, unul din trăsăturile care îl diferențiază față de dreptul privat [20].

Menționăm asupra faptului că mandatul de drept

public se deosebește de mandatul dreptului privat, ceea ce ține de substanța acestuia, deoarece drepturile și obligațiile izvorăsc din Constituție și alte legi organice.

În continuare, vom prezenta trăsăturile mandatului parlamentar, cum am mai relatat *supra* mandatul parlamentar are trăsăturile sale specifice și se deosebește prin conținutul său material și formal de alte categorii de mandate. Trăsăturile mandatului reies din natura sa, și anume: împuternicirea pe care o cuprinde are caracter general și reprezentativ; în exercitarea sa, parlamentarul are un caracter colectiv și independent; mandatul său este irevocabil; conferă alesului un regim special de garanții.

În opinia noastră, mandatul parlamentar deține următoarele trăsături: generalitate, independență, irevocabilitate și protecție constituțională [21].

În literatura de specialitate, doctrinarii T. Cârnaț și I. Guceac susțin că mandatului parlamentar îi sunt atribuite următoarele caracteristici: generalitatea, independența (libertatea) și irevocabilitatea [22].

În viziunea doctrinarului Victor Popa, mandatul parlamentar dispune de unele particularități, cum ar fi: caracterul general și reprezentativ, caracterul colectiv, caracterul independent, caracterul irevocabil, caracterul asigurat [23].

Analizând noțiunea de mandat parlamentar și opiniile doctrinarilor, am ajuns la concluzia că mandatului parlamentar îi sunt specifice următoarele caractere:

1) caracterul general;
2) caracterul colectiv;
3) caracterul independent;
4) caracterul irevocabil;
5) caracterul protecției constituționale.

În continuare vom analiza fiecare caracter.

Caracterul general. Caracterul general al mandatului parlamentar, în opinia doctrinarilor francezi, înseamnă că reprezentanții aleși îi reprezintă individual pe acei care i-au desemnat, devenind astfel reprezentanți generali ai națiunii [24].

Totodată, această idee este susținută și de doctrinarul autohton Victor Popa, care concluzionează că parlamentul, fiind autoritatea reprezentativă a poporului ca un întreg și fiecare în parte a acestui întreg, fiecare element constitutiv, deține calitatea de reprezentant cu mandat general [25].

Susținem „că nu modalitatea obținerii mandatului (scrutin uninominal sau de listă), adică reprezentarea proporțională fie pe circumscripții electorale sau națională determină caracterul general al mandatului parlamentar, ci statutul juridic pe care îl invocă, el fiind egal pentru fiecare deținător în parte, de aici și egalitatea votului între demnitarii parlamentari" [26].

Analizând opiniile doctrinarilor, putem afirma că prin atribuirea mandatului de parlamentar, persoana aleasă devine reprezentantul întregii națiuni, nu numai al circumscripției care l-a delegat și astfel se realizează relația deputatului cu națiunea. Prin procedura de alegere deputatul devine demnitarul întregului popor învestit pentru a-i apăra interesele. Odată devenit mandatarul națiunii, acesta din urmă nu mai poartă nicio legătură juridică cu partidul care l-a propulsat în această funcție sau cu alegătorii acestuia, având doar o legătură morală în fața acestora de a-i reprezenta după propriile convingeri și în conformitate cu Constituția.

Caracterul colectiv. Mandatul parlamentar este colectiv atunci când deputații sunt desemnați prin alegeri, mandatul de care beneficiază nu este individual, ci colectiv, este un mandat dat de națiune, ființă colectivă, Ansamblului (parlamentului) în totalitatea sa [27].

Astfel atribuțiile parlamentului de legiferare se exersează doar în plen printr-o ședință deliberativă. Așa că reprezentanții națiunii de unii singuri nu pot exercita funcțiile Ansamblului ca autoritate reprezentativă și legislativă.

Caracterul independent. Consacrarea independenței mandatului parlamentar a avut loc pentru prima dată în Constituția franceză din 1791, după care acest principiu a fost reprodus de către state în constituțiile lor.

Constituția Republicii Moldova prevede în art.68 alin.(2) că: „orice mandat imperativ este nul" [28]. Din acest text constituțional, susținem opinia lui I.Deleanu prin care acesta relevă că: „parlamentarul se manifestă în exercițiul mandatului său fără a fi legat juridic de angajamentele sale față de corpul electoral sau de manifestările de voință ale acestuia, pe durata mandatului" [29].

Astfel putem afirma că doctrina constituțională prohibitează imperativitatea mandatului parlamentar. Și prin această dispoziție Constituția îi garantează parlamentarului independența față de corpul electoral și de structurile care l-au înaintat în această funcție.

Totodată, independența mandatului parlamentar mai izvorăște din art. 71 al Constituției și art.9 al Legii despre statutul deputatului în Parlament, care precizează că: „deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică sub nicio formă pentru opiniile politice sau voturile exprimate în exercitarea mandatului".

Jurisprudența Curții Constituționale mai indică că independența opiniei, consfințită în art. 71 din Constituție, este unul din elementele esențiale ale statutului deputatului în Parlament şi are menirea de a garanta deputaților posibilitatea de a-şi exercita nestingherit mandatul de deputat. Independența opiniei nu este un privilegiu personal al deputatului, ea are un caracter juridico-special şi este chemată să servească interesele societăţii. Prin conținutul său, această normă constituțională asigură protecția deplină a deputatului în Parlament în exercitarea mandatului, îi garantează libertatea gândirii şi acțiunilor, apărându-l împotriva persecuțiilor neîntemeiate, contribuind la activitatea şi independența lui neîngrădită. Independența opiniilor deputatului în Parlament este condiționată de statutul special al parlamentarului în calitatea sa de reprezentant plenipotențiar al poporului în organul suprem al puterii legislative [30].

Concluzionăm că independența deputatului în Parlament este condiționată de statutul special al parlamentarului în calitatea sa de reprezentant al corpului electoral în Parlament. Drept consecință deputatului în perioada exercitării mandatului său de parlamentar îi este garantată libertatea de acțiune în interesul națiunii.

Caracterul irevocabil. Mandatul de parlamentar nu poate fi revocat *ad nutum,* această trăsătură își are rădăcina din art.68 alin.(2) al Constituției Republicii Moldova: „orice mandat imperativ este nul", care res-

pinge orice mandat imperativ, care ar viola principiul suveranității naționale (art.2 din Constituție).

Însă aceasta nu înseamnă că parlamentarul nu-și poate lua angajamente față de electorat, că odată ales nu respectă voința alegătorului și disciplina votului, ci că deputatul nu poate fi chemat să răspundă juridic dacă nu-și respectă angajamentele promise. Însă în plan politic, nerespectarea promisiunilor sau angajamentelor poate avea consecințe, culminând cu răspunderea în fața electoratului care la următoarele alegeri l-ar putea sancționa cu nealegerea, astfel parlamentarul își desfășoară activitatea sub control colectiv [31].

Totuși există și niște excepții de la această trăsătură ca de exemplu în guvernământul semidirect, unde reprezentanții pot fi revocați (SUA). Astfel revocarea populară este o procedură care face ca mandatul parlamentar să fie revocat înainte de termen de către alegători, dacă acesta nu satisface doleanțele electoratului, ea fiind o alterare a mandatului tipic guvernământului reprezentativ [32].

Astfel irevocabilitatea mandatului reprezintă garanția independenței deputatului în exercitarea funcției până la expirarea mandatului, constituind o măsură de protecție.

Caracterul protecției constituționale. Parlamentarii, fiind reprezentanții poporului, exercită suveranitatea națională în numele lui. În exercitarea mandatului, parlamentarul poate fi supus din partea structurilor care l-au propulsat în această funcție, din partea electoratului, ori a unor organisme internaționale ori guvernamentale, la mai multe ipotetice ingerințe, amenințări în legătură cu activitatea pe care o desfășoară.

Astfel parlamentarul trebuie să-și exercite activitatea fără vreo presiune atât din interiorul țării, cât și din exteriorul țării. Realizarea principiilor autonomiei, independenței și transparenței parlamentarilor se află în raport direct cu gradul de protecție a acestora [33].

Examinând această trăsătură a mandatului parlamentar, ca doctrinari apelăm la doctrinarii francezi: „sistemul protecției funcționale (*s.n.*) este instituit nu în interesul parlamentarului, ci în interesul mandatului, ceea ce îndeamnă că imunitățile nu pot fi văzute ca privilegii ale unor înalte funcții de stat. Scopul principal este protejarea mandatului de reprezentare al poporului, crearea unor condiții reale de independență în exercitarea lui și, în ultimă instanță, de exercitare a suveranității naționale. Din aceste considerente, imunitățile posedă un caracter obiectiv". Astfel odată ce au fost stabilite în Constituție, imunitățile primesc un caracter imperativ [34].

Analizând textul art. 70 al Constituției, art. 3, cap. II și cap. IV ale Legii despre statutul deputatului în Parlament și art. 94 al Regulamentului Parlamentului, putem stabili că pentru o funcționare normală a întregului sistem politic și juridic impune protejarea mandatului prin diferite activități:

1) incompatibilități;
2) imunități;
3) indemnizații.

Incompatibilități. Astfel art.70 al Constituției stabilește că calitatea de deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice, mai detaliat incompatibilități se stabilesc prin lege organică – Legea Republicii Moldova nr.39-XIII din 07 aprilie 1994, despre statutul deputatului în Parlament.

Iar art.3 al Legii despre statutul deputatului în Parlament stabilește că mandatul de deputat este incompatibil cu următoarele funcții:

a) funcția de Președinte al Republicii Moldova;
b) funcția de membru al Guvernului;
c) funcția de avocat parlamentar;
d) funcția de ales local;
e) exercitarea oricărei alte funcții remunerate, inclusiv a funcției acordate de un stat străin sau organizație internațională, cu excepția activității didactice și științifice desfășurate în afara programului stabilit de Regulamentul Parlamentului.

În concluzie, putem menționa că activitatea de deputat este incompatibilă cu orice activitate de remunerare, excepție făcând activitățile didactice și științifice. Astfel A. Arseni afirmă că activitatea didactică și științifică este preferabilă și ajută la atingerea dezideratelor în activitatea legislativă [35].

Imunitățile. În alin.(3) din art. 70 și 71 ale Constituției se stabilește că deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea Parlamentului, după ascultarea sa, și nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile exprimate în exercitarea mandatului.

Totodată, în cap. II la art. 9-10 ale Legii despre statutul deputatului se regăsesc aceleași stipulări ca în Constituție, numai cu o dezvoltare mult mai amplă:

- stabilind că imunitatea parlamentară are ca scop protejarea deputatului în Parlament împotriva urmăririlor judiciare și garantarea libertății lui de gândire și de acțiune;
- deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică sub nicio formă pentru opiniile politice sau voturile exprimate în exercitarea mandatului;
- deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată pe cauză penală ori contravențională, fără încuviințarea prealabilă a Parlamentului după ascultarea sa.

Aceleași reglementări ca în Constituție le putem regăsi și în Regulamentul Parlamentului Republicii Moldova, în art. 94.

Legislația națională nu definește termenul „imunități", în schimb o să facem trimitere la legislația română. Astfel legiuitorul român definește imunitatea parlamentară ca fiind ansamblul de dispoziții legale care asigură deputaților și senatorilor un regim juridic derogatoriu de la dreptul comun în rapoartele cu justiția și în scopul de a le garanta independența [36].

Totodată, doctrinarul Ion Deleanu formulează că imunitatea parlamentară reprezintă reguli derogatorii de la cele de drept comun și au ca scop asigurarea independenței parlamentarului în exercitarea mandatului său și punerea lor sub protecție față de acte sau fapte abuzive ale autorităților administrative, judiciare sau ale persoanelor fizice [37].

Astfel putem menționa că imunitatea parlamentară este instituită pentru protejarea independenței parla-

mentarului în exercitarea funcțiilor mandatului împotriva factorului extern (presiuni exercitate de partidul care l-a propulsat în această funcție, presiuni exercitate de guvern, presiuni exercitate de sectorul privat, presiuni exercitate de organismele internaționale) de a-l intimida, amenința sau sancționa.

Imunitățile au caracter imperativ fiind stabilite prin norma constituțională și nu reprezintă un privilegiu personal al parlamentarului care l-ar absolvi de răspundere juridică.

Potrivit doctrinei constituționale, se recunosc două forme de imunități parlamentare:

a) inviolabilitatea;

b) iresponsabilitatea juridică.

Inviolabilitatea își trage rădăcinile din art.70 alin. (3) din Constituție, deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea Parlamentului, după ascultarea sa.

Analizând textul constituțional, ajungem la concluzia că inviolabilitatea este o așa-zisă „imunitate de procedură" consacrată în considerarea eventualelor imputări făcute parlamentarului pentru alte fapte decât cele săvârșite în exercitarea mandatului și în legătură cu conținutul acestuia.

Inviolabilitatea are scopul să prevină urmărirea penală din partea nefondată arbitrară sau șicanatorie a parlamentarului, împiedicându-l astfel să-și exercite atribuțiile mandatului încredințat sau astfel vom fi în prezența unor ingerințe externe în exercitarea mandatului parlamentar contrar convingerilor și voinței sale.

Potrivit art. 70 alin.(3) din Constituție, inviolabilitatea îl apără pe deputat în orice moment al mandatului de abuzurile organelor urmăririi penale, excepție făcând în caz de infracțiune flagrantă parlamentarul poate fi reținut și supus percheziției, dar trimiterea în judecată se face doar cu sesizarea Parlamentului, astfel se formează o situație că în cazurile penale este nevoie de consimțământul organului suprem reprezentativ.

Totodată, putem constata că inviolabilitatea nu este un privilegiu al parlamentarului, ci o procedură specială de protecție a mandatului față de acte sau fapte abuzive ori insuficient fondate și care nu vizează decât actele sau faptele parlamentarului străine de mandat.

Inviolabilitatea acoperă doar acțiunea penală, pe când în acțiunile civile (răspunderea civilă contractuală sau răspunderea civilă delictuală) urmează a fi aplicate regulile dreptului comun.

Iresponsabilitatea juridică. Iresponsabilitatea juridică reprezintă o regulă principală în democrația reprezentativă, potrivit căreia previne declanșarea sau stabilirea unor consecințe neplăcute parlamentarului pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului parlamentar sau pentru votul acestuia.

Astfel această regulă se regăsește la art. 71 al Constituției intitulat „*Independența opiniilor*", deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile exprimate în exercitarea mandatului.

Totodată, o mai găsim tratată și de Curtea Constituțională prin Hotărârea nr.8 din 16 februarie 1999, independența opiniilor deputatului în Parlament este condiționată de statutul special al parlamentarului în calitatea sa de reprezentant plenipotențiar al poporului în organul suprem al puterii legislative [38].

Iresponsabilitatea juridică parlamentară reprezintă o imunitate cu caracter permanent, deoarece efectele ei supraviețuiesc și după expirarea mandatului de parlamentar. Și în acest caz parlamentarul nu poate fi tras la răspundere penală civilă sau administrativă în legătură cu voturile sau opiniile exprimate în perioada mandatului, și după încetarea acestuia.

În concluzie, conchidem că textul constituțional o consacră ca o imunitate de fond, cu caracter absolut, întrucât privește toate actele sau faptele săvârșite de parlamentar în exercitarea mandatului său, precum și toate formele de răspundere juridică.

Indemnizații. Parlamentarii aflându-se în exercitarea unei funcții publice și care reprezintă un interes național, este și firesc ca ei să fie remunerați pentru munca efectuată.

Sub acest aspect Legislația RM prevede salariul de bază, sporuri pentru vechimea în muncă și diferite indemnizații prevăzute de legea cu privire la statutul deputatului și alte acte normative. Mai detaliat vom analiza în continuare conținutul mandatului parlamentar.

Statutul deputatului. Vom face o analiză a conținutului mandatului parlamentar în Republica Moldova și vom începe de la statutul deputatului.

Statutul deputatului în Republica Moldova este reglementat de Constituție, Legea RM despre Statutul deputatului în Parlament și Regulamentul Parlamentului. Astfel deputatul reprezintă o persoană aleasă pentru a face parte, pe o anumită perioadă, dintr-un organ reprezentativ al statului.

Ca reprezentant al puterii legislative supreme, deputatul obține calitatea de persoană oficială. Pe toată perioada cât dețin mandatul parlamentar, deputații se află în serviciul poporului, și exercită suveranitatea în numele poporului.

Având așa o responsabilitate importantă, parlamentarul trebuie să se bucure de unele garanții și drepturi speciale în exercitarea liberă a funcției. În exercițiul mandatului de parlamentar nu trebuie să existe niciun fel de ingerințe ipotetice asupra deputatului.

Pentru a exclude orice influență internă sau externă în exercitarea suveranității, în activitatea parlamentarului trebuie să-i fie garantate autonomia și independența. Astfel legislația națională învestește un statut special, exceptând dreptul comun, acordându-le anumite drepturi și obligații cu scopul de a-i asigura împotriva unor eventuale presiuni venite din partea unei autorități executive și a-i sustrage influenței unor forțe economice, sociale și politice care, mânate de preocupări egoiste, ar încerca să-i abată de la misiunea lor de reprezentanți ai interesului general [39].

Savanții din domeniul constituțional dau diferite clasificări drepturilor și obligațiilor parlamentarilor. Așa I.Deleanu subliniază că unele dintre drepturile parlamentarilor sunt exercitate în mod individual, iar altele în mod colectiv sau numai colectiv (în cadrul și prin intermediul grupului parlamentar sau împreună cu alți parlamentari) [40].

În opinia noastră, drepturile deputatului se împart în **drepturi constituționale** (individuale și colective) și în **drepturi regulamentare** (parlamentare și extraparlamentare) [41].

Drepturile constituționale. Prezentăm drepturile constituționale ale deputatului care, la rândul lor, se clasifică în:

a) drepturi constituționale individuale;

b) drepturi constituționale colective.

Drepturile constituționale individuale ale deputatului se regăsesc reglementate în Constituția Republicii Moldova și sunt dezvoltate de Legea despre statutul deputatului în Parlament.

Din analiza art.73 al Constituției reiese că dreptul la inițiativă aparține deputaților în parlament, însă de acest drept se bucură fiecare deputat în parte. În constituție la art. 105 alin.(1) îi mai este atribuit deputatului dreptul constituțional la informație, acest drept îi pune la îndemâna deputatului un control asupra activității Guvernului, și anume, acesta constă în a depune întrebări și interpelări Guvernului sau oricărui membru din componența acestuia.

Astfel dreptul constituțional cu privire la inițiativă legislativă este detaliat în Legea despre statutul deputatului la art. 19, prin care și se garantează acest drept:

a) examinarea obligatorie a propunerii făcute cu titlu de inițiativă legislativă la ședința Parlamentului și adoptarea uneia dintre următoarele hotărâri privind: adoptarea unei legi; trimiterea spre definitivare în comisia permanentă respectivă a proiectului de lege propus; elaborarea unui proiect de lege; respingerea întemeiată a propunerii legislative;

b) punerea obligatorie la vot a propunerilor și amendamentelor la lege formulate de deputat, cu respectarea procedurii legislative prevăzute de Regulamentul Parlamentului;

c) participarea sa la ședințele Biroului permanent și ale Guvernului.

În continuare, vom prezenta drepturile colective ale parlamentarului. Pentru a putea exercita aceste drepturi, este nevoie ca aceste drepturi să fie de un număr plafonat de deputați stabilit de norma constituțională.

Din textul constituției, putem identifica următoarele drepturi care stabilesc un număr minim pentru a fi inițiate:

– demiterea Președintelui Republicii Moldova;

– moțiunea de cenzură (acordarea votului de neîncredere Guvernului);

– revizuirea Constituției.

Dar totodată, analizând textul constituțional și doctrina, rezultă că orișicare din aceste proceduri pot fi inițiate de un singur deputat, doar că în mod obligatoriu urmează a fi susținută și semnată de cel puțin plafonul de deputați stabilit de fiecare articol pentru procedura nominalizată.

Inițiativa de demitere a Președintelui Republicii Moldova este reglementată de art.89 alin.(2) al Constituției și prevede: „propunerea de demitere poate fi inițiată de cel puțin o treime din deputați și se aduce neîntârziat la cunoștința Președintelui Republicii Moldova. Președintele poate da Parlamentului și Curții Constituționale explicații cu privire la faptele ce i se imput".

Moțiunea de cenzură sau, cum mai este numită, acordarea votului de neîncredere reprezintă procedura de retragere a mandatului deținut de guvern. Astfel această procedură este reglementată de art.106 alin.(1) al Constituției și prevede: „Parlamentul, la propunerea a cel puțin o pătrime din deputați, își poate exprima neîncrederea în Guvern, cu votul majorității deputaților".

Dreptul la inițiativa de revizuire a Constituției își regăsește materia în art. 141 alin. (1) lit. b) a Constituției, astfel revizuirea Constituției poate fi inițiată de un număr de cel puțin o treime de deputați în Parlament, ceea ce constituie 34 de deputați.

Drepturi regulamentare. Vom prezenta *infra* drepturile regulamentare ale deputatului, acestea fiind reglementate de Legea despre statutul deputatului, și anume, art.14 alin.(2) prevede „deputatul își exercită drepturile și își îndeplinește îndatoririle pe toată legislatura pentru care a fost ales".

Astfel art. 14 alin. (2), stipulând că doar pe perioada mandatului de parlamentar deputatul deține aceste drepturi, urmare a expirării mandatului deputatul revine înapoi la drepturile cetățenești.

Principalul drept al deputatului îl reprezintă dreptul de vot deliberativ asupra tuturor subiectelor examinate în parlament.

În continuare, vom prezenta drepturi interparlamentare de care se bucură parlamentarul în exercitarea atribuțiilor oferite de mandatul reprezentativ care sunt reglementate de Legea despre statutul deputatului.

Începem cu drepturile interne ale deputatului consfințite în art. 17 alin.(2) al Legii despre statutul deputatului:

a) să aleagă și să fie ales în organele Parlamentului;

b) să-și exprime părerea asupra componenței nominale a organelor formate de Parlament și asupra candidaturilor persoanelor oficiale în cadrul dezbaterilor pentru alegerea, numirea sau confirmarea lor de către Parlament;

c) să facă propuneri legislative în scris spre a fi examinate de Parlament;

d) să facă propuneri și observații asupra ordinii de zi a ședinței, asupra esenței problemelor puse în discuție și modului lor de examinare;

e) să dea dovadă de inițiativă și să facă propuneri vizând examinarea la ședințele Parlamentului a dărilor de seamă sau a informațiilor prezentate de orice organ sau persoană oficială, aflată în subordinea sau sub controlul Parlamentului;

f) să pună problema votului de încredere în Guvern, în persoanele oficiale alese, numite sau confirmate de Parlament, dacă propunerea este susținută de cel puțin o pătrime din deputații aleși;

g) să propună spre examinare Parlamentului probleme ce țin de controlul asupra modului în care organele de stat și cele obștești, întreprinderile, instituțiile și organizațiile (mai departe unități) execută legile și hotărârile Parlamentului;

h) să participe la dezbateri, să facă interpelări, să adreseze întrebări reporterilor și președintelui ședinței, să ceară răspunsuri;

i) să-și argumenteze propunerile, să se pronunțe în chestiuni de procedură, să prezinte note informative;

j) să facă amendamente la proiectele de legi, de hotărâri şi de alte acte normative.

În cazul în care deputatul nu a reuşit să se pronunţe asupra unor probleme examinate în şedinţa Parlamentului, acestuia îi este garantat dreptul să-şi exprime opiniile prin art.17 alin.(3) al Legii despre statutul deputatului, care prevede: „deputatul care nu a luat cuvântul în dezbateri este în drept să transmită preşedintelui şedinţei textul cuvântării, propunerile şi observaţiile sale asupra problemei examinate la şedinţa Parlamentului. Textul cuvântării deputatului se anexează la stenograma şedinţei şi, la solicitarea lui, se publică în organul de presă al Parlamentului".

Totodată, deputatului îi este acordat dreptul să ia cunoştinţă de textele stenogramelor şedinţelor Parlamentului înainte de a fi publicate, să primească textele cuvântărilor sale care nu urmează a fi publicate conform alin(4) din art.17 al Legii despre statutul deputatului.

Pe lângă drepturile reprezentate mai sus, deputatul care nu face parte din componenţa unei comisii permanente sau provizorii este în drept să participe, în condiţiile Regulamentului Parlamentului, la şedinţele acestora, să facă propuneri, să ia parte la examinarea de probleme şi la adoptarea de hotărâri cu drept de vot consultativ. În cazul în care deputatul nu este de acord cu hotărârea comisiei permanente, el poate să-şi formuleze propunerea în calitate de amendament la proiectul de lege sau de hotărâre. Amendamentele făcute de deputat sunt examinate de Parlament şi supuse votului, conform art.18 al Legii despre statutul deputatului.

Întru executarea atribuţiilor mandatului reprezentativ, legiuitorul prin art.20 al Legii despre statutul deputatului i-a acordat deputatului drepturi cu caracter de control.

Astfel, deputatul poate participa la controlul executării legilor de către organele de stat şi cele obşteşti, de către unităţi. El poate lua cunoştinţă de documentele necesare şi participă la exercitarea controlului, în chestiuni ce ţin de competenţa Parlamentului, asupra activităţii organelor de stat şi celor obşteşti, a unităţilor.

În urma controlului efectuat, deputatul aduce rezultatul controlului la cunoştinţă Parlamentului sau organelor lui. În caz de necesitate, face propuneri privind lichidarea carenţelor, anularea hotărârilor nelegale, tragerea la răspundere a persoanelor care au încălcat legea, nu au îndeplinit hotărârile adoptate de Parlament.

Organele de stat şi persoanele oficiale sunt obligate să acorde sprijinul necesar la efectuarea cercetărilor, să prezinte, fără obstacole la cererea deputatului sau a comisiei care cercetează cazul, datele şi documentele necesare examinării lui obiective. Nimeni nu este în drept să se eschiveze de la prezentarea explicaţiilor cerute de deputatul care efectuează cercetările.

Mandatul de parlamentar îi mai atribuie deputatului și drepturi cu caracter de soluționare a problemelor legate de interesele alegătorilor.

Astfel art.21 al Legii despre statutul deputatului, îi acordă parlamentarului pentru a soluţiona problemele legate de interesele alegătorilor următoarele drepturi:

– dreptul de a fi primit în audienţă fără întârziere de conducători şi de alte persoane oficiale;

– dreptul de a vizita, prezentând legitimaţia de deputat, orice organ de stat şi obştesc, orice unitate, în modul stabilit de Biroul permanent.

Drept urmare a exercitării acestor drepturi, orice persoană oficială este obligată, la prezentarea de către deputat a legitimaţiei oferite de parlament, să-i pună la dispoziţie informaţia necesară, fără concordanţe şi permisiuni suplimentare. În cazul în care informaţia reprezintă secret de stat, informarea deputatului se va face în condiţiile Regulamentului Parlamentului.

Pentru o mai bună informare și exercitare a atribuțiilor în activitatea sa, deputatului i-au fost conferite prin art.22 al Legii despre statutul deputatului drepturi ce țin de activitatea sa, astfel fiind în drept:

a. să se adreseze oricărui organ de stat şi obştesc, oricărei persoane oficiale în probleme ce ţin de activitatea de deputat şi să participe la examinarea lor. Organul sau persoana oficială respectivă sunt obligate să dea fără întârziere răspuns la adresare, iar în cazul examinării sau verificării suplimentare a problemei – în cel mult o lună;

b. să organizeze mitinguri, demonstraţii, manifestaţii, procesiuni şi orice alte întruniri paşnice în condiţiile Legii cu privire la organizarea şi desfăşurarea întrunirilor.

În realizarea acestor drepturi, autoritățile publice sunt obligate prin lege să informeze deputatul din timp despre data și locul desfășurării pentru participarea la ședințe. Totodată, administrația publică mai este obligată de a acorda suport deputatului pentru organizarea activităților, anunțând din timp alegătorii despre locul și timpul întrunirii, asigurând echipamentul și informațiile necesare.

Deputatului îi mai este încuviințat dreptul de a chema la ordine publică, astfel el este obligat prin statutul deținut să prezinte un model al cetățeanului de bună-credință și să contribuie la menținerea ordinii publice, aceasta reiese din art.23 al Legii despre statutul deputatului care prevede: „deputatul ca reprezentant al puterii legislative supreme este în drept să ceară la fața locului încetarea încălcării legii, iar în caz de necesitate să adreseze organelor şi persoanelor oficiale respective cerinţa de a fi oprită încălcarea legii, lezarea drepturilor şi intereselor legitime ale cetăţenilor. Persoanele oficiale din organele de stat şi cele obşteşti, din unităţi cărora le este adresată cerinţa deputatului sunt obligate să ia fără întârziere măsuri pentru oprirea încălcării, iar în caz de necesitate şi măsuri pentru tragerea la răspundere a vinovaţilor, informându-l ulterior pe deputat".

Dreptul individual al deputatului la asistare informațională. Dat fiind faptul că activitatea deputatului ține de mai multe domenii ale vieții social-economice, culturale, juridice și politice în care deputatul trebuie să se pronunțe, să facă propuneri de reglementare, el dispune de dreptul:

a. de asistență în problemele juridice, acordată de secretariatul Parlamentului, de instituțiile științifice și juridice, de instituțiile de învățământ de profil, de organele de ocrotire a ordinii de drept;

b. de materiale informative și de referință fie asigurate de Biroul permanent și de Secretariatul Parlamentului sau autoritățile publice locale, fie difuzate oficial

de organele guvernamentale și de alte organe de stat și obștești;

c. de asigurare cu consultații prin intermediul specialiștilor în problemele legate de activitatea de deputat oferite de Biroul permanent, Secretariatul Parlamentului, a altor organe de stat, precum și persoane oficiale;

d. de asistare de către un asistent remunerat din partea statului, precum și de alți asistenți voluntari.

Astfel putem concluziona că statutul de deputat obligă toate organele puterii de stat, instituțiile, întreprinderile, organizațiile și ONG-urile să acționeze în realizarea drepturilor parlamentarului.

Analizând Legea despre statutul deputatului, ajungem la concluzia că aceasta impune parlamentarilor următoarele obligații:

1. obligații rezultate din incompabilități;
2. obligații privind aspectul veniturilor obținute și proprietăților deținute;
3. obligații de îndeplinire cu bună-credință a funcțiilor.

Obligații rezultate din incompabilități. În cazul când deputatul care se află în unul din cazurile de incompatibilitate (1 – funcţia de Preşedinte al Republicii Moldova; 2 – funcţia de membru al Guvernului; 3 – funcţia de Avocat al Poporului, de Avocat al Poporului pentru drepturile copilului; 4 – funcţia de ales local; 5 – exercitarea oricărei alte funcţii remunerate, inclusiv a funcţiei acordate de un stat străin sau organizaţie internaţională, cu excepţia activităţii didactice şi ştiinţifice desfăşurate în afara programului stabilit de Regulamentul Parlamentului) este obligat să demisioneze în termen de 30 de zile de la data validării mandatului.

În cazul când deputatul a fost mandatat de către Parlament cu misiuni temporare în organele centrale ale administraţiei de stat, la expirarea termenului de 6 luni va fi pus în situația de a demisiona din acea funcție.

Or, drept consecință în cazul când nu a luat nicio măsură pentru a remedia situațiile de incompatibilitate, deputatul va fi sancționat prin încetarea mandatului de drept la expirarea termenului acordat pentru remediere.

După validarea mandatului, deputatul trebuie în termen de 30 de zile să declare Biroului permanent orice activitate extraparlamentară pe care va continua să o desfăşoare. Totodată, schimbările survenite în activitatea deputatului în timpul exercitării mandatului se aduc la cunoştinţă Biroului permanent în cel mult 10 zile de la data apariţiei lor.

Răspunzătoare de situațiile de incompatibilitate este Comisia juridică pentru numiri și imunități, care la începutul fiecărei legislaturi, examinează declarațiile deputaţilor sub aspectul incompatibilităţii activităţii. La sesizarea Comisiei juridice pentru numiri şi imunităţi, deputatul care se află în unul din cazurile de incompatibilitate este obligat să facă ca incompatibilitatea să înceteze, în caz contrar, mandatul va înceta de drept.

Obligații privind aspectul veniturilor obținute și proprietăților deținute. Comisia juridică pentru numiri şi imunităţi este înzestrată cu atribuția de a verifica declarațiile cu privire la veniturile și proprietățile deputatului. Astfel conform art.7 alin.(4), deputatul este obligat să depună, în condiţiile legii, o declarație privind aspectul veniturilor obținute, proprietăților deținute și interesele personale.

La începutul fiecărei legislaturi, Comisia juridică pentru numiri şi imunităţi, împreună cu organele fiscale, organizează controlul declaraţiilor deputaţilor despre avere şi interese personale, care se impozitează conform Codului fiscal, şi, în termen de cel mult 2 luni de la data depunerii declaraţiilor, întocmeşte un raport, care urmează să fie aprobat de Parlament cu votul majorităţii deputaţilor prezenţi.

Obligații de îndeplinire cu bună-credință a funcțiilor. Deputatul odată învestit în această funcție este obligat să prezinte calitățile unui cetățean de bună-credință, astfel el este obligat să respecte cu strictețe Constituţia, legile, normele etice şi morale.

Totodată, deputatul este dator să fie demn de încrederea alegătorilor, să contribuie prin exemplul personal la întărirea disciplinei de stat, la îndeplinirea obligaţiilor civice, la asigurarea drepturilor omului şi la respectarea legislaţiei.

Cazurile de încălcare a eticii de deputat sunt examinate de Comisia juridică pentru numiri şi imunităţi.

Totodată, deputatul este obligat să participe la şedinţele Parlamentului şi ale comisiei permanente din a cărei componenţă face parte. În cazul în care deputatul nu se poate prezenta din motive întemeiate la şedinţele Parlamentului sau ale comisiei permanente este obligat să aducă la cunoştinţă Biroului permanent sau secretarului comisiei respective motivele absenţei sale.

Regulamentul Paramentului sancționează deputații cu pierderea a 50% din salariu şi din alte indemnizaţii pentru luna următoare, pentru absenţa fără motiv întemeiat pe parcursul unei luni la 3 şedinţe ale Parlamentului sau ale comisiei permanente din care face parte se sancţionează. Absenţa fără motiv întemeiat a deputatului pe parcursul unei luni la 4 şi mai multe şedinţe ale Parlamentului sau ale comisiei permanente din care face parte se sancţionează cu pierderea a 75% din salariu şi din alte îndemnizaţii pentru luna următoare.

Deputatul este obligat să aibă un comportament decent în cadrul Parlamentului, şi anume:

1. să nu profereze insulte şi să nu aducă ameninţări sau calomnii atât de la tribuna Parlamentului, cât şi din sala de şedinţe;
2. să nu ţină un dialog între vorbitorul aflat la tribună şi persoanele aflate în sală;
3. să nu comunice la telefonul mobil în sala de şedinţe a Parlamentului în timpul şedinţelor în plen;
4. să nu perturbeze dezbaterile sau să nu creeze agitaţii în sala de şedinţe;
5. îi este interzis accesul în incinta Parlamentului şi în încăperile în care se desfăşoară şedinţele în plen ale Parlamentului şi ale organelor sale de lucru cu echipamente portabile de amplificare a sunetului şi/sau cu oricare alte obiecte ce ar putea fi folosite pentru tulburarea ordinii şi/sau întreruperea lucrărilor şedinţelor Parlamentului;
6. îi este interzis blocarea tribunelor, blocarea accesului în sala de şedinţe, blocarea sau limitarea accesului la microfoane, sau crearea unor condiţii de imposibilitate a continuării şedinţelor plenare ale Parlamentului;

7. să se abțină de la orice acțiuni ce pot împiedica desfășurarea normală a lucrărilor Parlamentului.

Drept urmare a nerespectării obligațiilor unui comportament decent în cadrul Parlamentului, deputatului îi pot fi puse una din următoarele sancțiuni:

a) avertismentul;

b) chemarea la ordine;

c) retragerea cuvântului;

d) lipsirea de cuvânt pe o durată de până la 5 şedinţe;

e) eliminarea din sala de şedinţe;

f) interzicerea participării la şedinţele plenare pe o durată de până la 10 şedinţe.

Concluzii şi recomandări. Susținem o abordare clară a mandatului parlamentar de către doctrina constituțională. Totodată, se observă existența criteriilor clare și exhaustive în determinarea trăsăturilor de identificare a mandatului parlamentar. Pentru a îmbunătăți cadrul științific constituțional, propunem următoarea definiție a mandatului parlamentar:

Mandatul parlamentar – *este produsul rezultat din alegeri libere, universale, directe și secrete, totodată reprezentând exteriorizarea opțiunii politice la care aderă națiunea în momentul acordării votului de încredere programului creat de entitatea politică, care, la rândul său, propulsează candidații săi pentru exercitarea încrederii acordate de către corpul electoral în numele întregii circumscripții electorale, pentru exercitarea atribuțiilor suveranității în organul reprezentativ legislativ și suprem.*

Trăsăturile mandatului parlamentar, cum am mai relatat și în textul discuțiilor *supra*, are trăsăturile sale specifice și se deosebește prin conținutul său material și formal de alte categorii de mandate. Trăsăturile mandatului reies din natura sa, și anume: împuternicirea pe care o cuprinde are caracter general și reprezentativ; în exercitarea sa, parlamentarul are un caracter colectiv și independent; mandatul său este irevocabil; conferă alesului un regim special de garanții.

Constatăm că conceptul teoretic al mandatului parlamentar în doctrina constituțională îi redă, în opinia noastră, următoarele caractere specifice:

1. caracterul general – persoana aleasă devine reprezentantul întregii națiuni, nu numai al circumscripției care l-a delegat și astfel se realizează relația deputatului cu națiunea. Prin procedura de alegere deputatul devine demnitarul întregului popor învestit pentru a-i apăra interesele. Odată devenit mandatarul națiunii, acesta din urmă nu mai poartă nicio legătură juridică cu partidul care l-a propulsat în această funcție sau cu alegătorii acestuia, având doar o legătură morală în fața acestora de a-i reprezenta după propriile convingeri și în conformitate cu Constituția.

2. caracterul colectiv – atribuțiile parlamentului de legiferare se exersează doar în plen printr-o ședință deliberativă. Așa că reprezentanții națiunii de unii singuri nu pot exercita funcțiile ansamblului ca autoritate reprezentativă și legislativă.

3. caracterul independent – reprezintă o calitate condiționată de statutul special al parlamentarului în calitatea sa de reprezentant al corpului electoral în Parlament. Drept consecință, deputatului în perioada exercitării mandatului său de parlamentar îi este garantată libertatea de acțiune în interesul națiunii.

4. caracterul irevocabil – este garanția independenței deputatului în exercitarea funcției până la expirarea mandatului, reprezentând o măsură de protecție.

5. caracterul protecției constituționale – reprezintă protejarea mandatului prin diferite activități: 1) incompatibilități; 2) imunități; 3) indemnizații.

Din trasăturile specifice ale mandatului parlamentar, ajungem la concluzia că din acesta se naște o responsabilitate enormă în exercitarea ansamblului său ca reprezentant al puterii reprezentative supreme, astfel deputatul trebuie apărat de orice ipotetică ingerință asupra propriei persoane. Pentru garantarea acestor trăsături, legislația națională i-a atribuit un statut special, exceptând dreptul comun, prin acordarea unor anumite drepturi și obligații care i-ar asigura exercitarea mandatului.

Referințe:

1. Dănișor D. *Le Français Juridique (Franceza juridica)*. București: C.H. Beck 2007, p. 217.
2. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1.
3. *Ibidem*, 1997, nr. 81.
4. *Ibidem*, 2007, nr. 50.
5. *Ibidem*, 2005, nr. 59-61.
6. Deak F., Cârpenan S. *Contracte civile și comerciale*. București: Șansa, 1993, p. 137.
7. Deleanu I. *Instituții și proceduri constituționale. Tratat.* București: Lumina Lex, 1996, p. 595.
8. Arseni Al. *Suveranitatea națională de la construcție teoretică la realizare practică*. Chișinău: CEP USM, 2013, p. 31.
9. Deleanu I. *Op.cit.,* p. 595.
10. Prelot M., Bouluis J. *Institutions politiques et droit constitutionnel*. Paris: Dalloz, p.86.
11. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: ARC, 2012, p. 265.
12. Arseni Al., Costachi Gh. Mandatul parlamentar – împuternicire politico-juridică întru realizarea suveranității naționale prin prezentare. În: *Revista Națională de Drept*, aprilie 2013, nr. 4, p. 16.
13. Popa V. *Drept parlamentar*. Chișinău, 1999, p.57-58.
14. Iancu Gh. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina Lex, 2007, p. 305.
15. Guceac I. *Curs elementar de drept constituțional.* Chișinău, 2004, vol. II.
16. Avril Pi., Gicquel Je. *Droit Parlamentair*. Paris: Mountchrestion, 1988, p 23.
17. Legea Republicii Moldova despre statutul deputatului în Parlament, nr.39-XIII din 07.04.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 59-61 din 15.04.2005
18. Dănișor D.-C. *Drept constituțional și instituții politice* . Vol. I. *Teoria generală*. București: C.H. Beck, 2007, p. 94.
19. Bourdon J. *Les assemblees parlamentaires sous la Veme Republique*. La Documentation Française. Paris, 1978, p. 22
20. Negulescu P. *Curs de Drept constituțional*. București, 1937, p. 142.
21. Arseni Al., *op. cit.*, p. 35.
22. Cîrnaț T. *Drept Constituțional*. Chișinău, 2010, p.376-377; Guceac Ion. *Op. cit.*, p. 305.
23. Popa V. *Op. cit.*, p.58.
24. Prelot M., Bouluis J. *Op. cit.*, p.86.
25. Popa V. *Op. cit.*, p.59.
26. Arseni Al. *Op. cit.*, p. 36.
27. Dănișor D.-C. *Op. cit.*, p. 96-97.
28. Constituția Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, august 1994, nr.1.
29. Deleanu I. *Op. cit.*, p. 595.
30. Hotărârea Curții Constituționale, nr. 8 din 16 februarie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Molodova*, nr.22-23/14 din martie 1999.
31. Călinoiu C., Duculescu V. *Drept parlamentar*. București: Lumina Lex, 2006, p. 72.
32. Dănișor D.-C. *Op. cit.*, p. 94.
33. Rusu V. *Note de curs. Drept constituțional*. Chișinău, 2013, p. 110.
34. Arseni Al. *Op. cit.*, p. 39.
35. *Ibidem*, p. 41.
36. Legea României, nr. 96 din 21 aprilie 2006 privind Statutul deputaților și senatoriilor, art. 20 alin.(1).
37. Deleanu I. *Drept constituțional și instituții politice.* Vol. 2. Iași: Chemarea, 1993, p. 147.
38. Hotărârea Curții Constituționale, nr. 8 din 16 februarie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Molodova*, nr.22-23/14 din martie 1999.
39. Drăganu T. *Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar*. Vol. I. Cluj-Napoca: Lumina Lex, 2000, p. 216.
40. Deleanu I. *Op. cit.,* p. 241.
41. Arseni Al. *Op. cit.*, p. 47.